

Tom Deneire: Ruzie in het Latijn over de volkstaal? Barlaeus, Huygens en de *dynamics of Neo-Latin and the vernacular**

1. Probleemstelling

Van Caspar Barlaeus (1584-1648) is een Latijns gedicht bewaard waarin hij sterk van leer trekt tegen poëzie in de volkstaal (zie appendix). Het is gericht aan de zogenaamde ‘Castor en Pollux van de Nederlandse Parnassus’, het duo Jacob vander Burgh (ca. 1600-1659) en Jan Brosterhuizen (ca. 1596-1650), die door Barlaeus aangemaand worden de Nederlandse poëzie links te laten liggen en in plaats daarvan de Griekse en de Latijnse te gaan beoefenen. Vander Burgh en Brosterhuizen, die verder ook banden hadden met bekende vernaculaire literatoren als Hooft, Vondel en Westerbaan, waren tevens bevriend met de toen al beroemde Constantijn Huygens (1596-1687) en hadden met hem ook projecten in de volkstaal op stapel staan. Zij werden dan ook door Huygens eveneens in dichtvorm (zie appendix) én in het Latijn verdedigd tegen het gedicht van Barlaeus, althans zo lijkt het toch. Vander Burgh en Brosterhuizen worden namelijk niet meer met naam genoemd, en eerder dan zijn twee vrienden en hun recht om in de volkstaal te dichten, verdedigt Huygens in dat antwoord zijn eigen volkstalige productie. In een karakteristiek taai gedicht argumenteert Huygens dat het rijk van het oude Grieks en Latijn uit is; in de volkstaal vindt hij zijn uitdagingen en publiek.

Deze poëtische dialoog heeft bij vorige onderzoekers twee problemen opgeroepen: Barlaeus’ afkerigheid tegenover de volkstalige poëzie en Huygens’ stellingname tegen hem. De literatuurgeschiedenis spreekt namelijk beide elementen categoriek tegen. Ten eerste heeft Barlaeus zélf ook gedichten in het Nederlands gepleegd, zowel originele als vertaalde poëzie, en er zijn van hem ook lovende liminaria bewaard voor volkstalige poëzie van collega’s. Ten tweede is duidelijk dat alle betrokken partijen in onze kwestie, niet alleen Huygens, maar ook Vander Burgh en Brosterhuizen, net in de periode van deze gedichten goed bevriend raakten. In hetzelfde jaar 1625 schreven bijvoorbeeld zowel Vander Burgh als Barlaeus een lofdicht voor Huygens’ meertalige bundel *Otia*, een boek waarvan Barlaeus blijkens een brief aan Huygens ook de poëzie in het Nederlands kon appreciëren.¹ Vander Burgh van zijn kant waardeerde zeker de Latijnse poëzie van Barlaeus. Dat schrijft hij aan Huygens² en dat blijkt ook uit het feit dat Vander Burgh enige Latijnse gedichten van Barlaeus in het Nederlands omzette. Brosterhuizen ten slotte zou een aantal prenten etsen voor de door Barlaeus in 1647 geschreven geschiedenis van de Nederlandse kolonie in Brazilië (*Rerum per octennium in Brasilia gestarum historia*). Maar als Barlaeus in ons gedicht de twee protegés van Huygens én hun gedeelde poëtische opvattingen aanvalt, en dit gedicht tegelijk het begin van een vriendschap tussen beide mannen niet in de weg stond, hoe is dat dan gelopen?

* Samenvatting van een lezing voor de *Neolatinisten Studiedag* (26 november 2010, Huygens Instituut / Koninklijke Bibliotheek Den Haag). Een uitgewerkte versie is in voorbereiding. Dit onderzoek kadert in het NWO-project *Dynamics of Neo-Latin and the Vernacular. The Role of Self-Representation, Self-Presentation and Imaging in the Field of Cultural Transmission, Exemplified by the German Reception of Dutch Poets in a ‘Bilingual’ Context*. Voor meer informatie, zie <http://dynamics.huygens.knaw.nl/>.

¹ J.A. Worp (ed.), *Constantijn Huygens, Briefwisseling. Deel 1: 1608-1634*, Den Haag, 1911, 190 (Barlaeus aan Huygens, 20 september 1625).

² Zie bv. Worp (ed.), *Briefwisseling*, 191 (brieven van Vander Brugh aan Huygens, 20 en 25 september 1625).

2. Methodologie

Om deze dubbele problematiek aan te pakken doen we een beroep op de polysysteemtheorie van Itamar Even-Zohar (geb. in Tel Aviv, 1937).³ Deze theorie observeert literatuur als een autoregulerend systeem (ze legt een literatuur dus geen a priori-structuur op), begrijpt het literaire bedrijf vanuit een semiotisch en functionalistisch denkkader (het literaire systeem krijgt pas betekenis als een netwerk van relaties), en legt daarbij speciale nadruk op de heterogeniteit en dynamiek van het systeem, die leiden tot de vaststelling dat literatuur altijd een polysysteem is en altijd gekenmerkt wordt door stratificatie van het systeem in een centrum en periferie. De structuur van zo'n systeem beschrijft Even-Zohar in termen van instituut, repertoire, producent, consument, markt en product. Hij vervangt daarbij de concepten context, code, zender, ontvanger, kanaal en boodschap uit het communicatieschema van Roman Jakobson om ze breder toepasbaar te maken voor het hele literaire bedrijf. Zo staat producent niet enkel voor een schrijver, maar ook voor andere actieve spelers in het literaire spel, zoals critici, journalisten, academici, etcetera.

3. Interpretatie

Voor de kwestie van Barlaeus en Huygens laat de polysysteemtheorie ons toe even af te stappen van het idee dat hier twee individuele literaire producenten tegenover elkaar staan, en integendeel de gedichten functionalistisch te interpreteren, dus in termen van hun positie als literaire uitspraken in een groter literair kader, zonder meteen in te gaan op hun heel particuliere inhoud. Wanneer we dat doen, merken we vooral hoe beide gedichten duidelijk hetzelfde literaire repertoire (Jakobsons 'code') delen, namelijk de Neolatijnse poëtica. Die kennen we als een repertoire dat zich qua taal, stijl en genre richt naar de antieke Latijnse literatuur in een relatie van imitatio en aemulatio, met een aantal eigen accenten zoals vertoon van eruditie en *Spielerei*, tot zelfpresentatie en *Streitkultur*, een zekere duisterheid van stijl, een eerder retorische techniek, enzovoort. Die eigen accenten wisselen overigens naarmate we andere posities binnen het literaire systeem beschouwen (bv. het specifiek zeventiende-eeuwse Noord-Nederlandse Neolatijn) en naarmate het systeem evolueert, terwijl de basis van het literaire repertoire door het hele systeem gedeeld wordt.

Met dit begrip repertoire in het achterhoofd kunnen we plots helemaal anders naar Barlaeus' en Huygens' gedichten kijken. Want, ook al is hun inhoud nog zo antagonistisch, beide auteurs delen hetzelfde repertoire, ze bedrijven in hun gedichten op dezelfde manier literatuur. Dat betekent dat als we hun gedichten als uitspraken in het literaire systeem bekijken, ze in feite erg gelijkend zijn. Het contact tussen Barlaeus en Huygens is in die functionalistische zin dus bevestigend en positief te noemen.

Zo'n gemeenschappelijk repertoire zien we bijvoorbeeld in de manier waarop beide gedichten een poëtica van geleerdheid en eruditie vertonen. Waar Barlaeus een soort geleerde literatuurgeschiedenis schetst, gaat Huygens een taalgeschiedenis presenteren, en dat in een voor hem typisch moeilijke stijl. Ook de allusieve en mythologische component die beide gedichten delen, kan op die manier begrepen worden. Ook vertonen beide gedichten een sterk retorische inslag, beide lezen in feite

³ Voor een goede inleiding en verdere verwijzingen, zie Itamar Even-Zohar, *Polysystem Studies*, Durham, 1990 [= *Poetics Today* 11/1 (1990)].

als kleine redevoeringen die grotendeels dezelfde argumentatie ontwikkelen. En ten slotte begrijpen we zo ook het gemeenschappelijke gebruik van het Latijn, want eigenlijk hadden we misschien verwacht dat Huygens – om zijn eigen punt kracht bij te zetten – geantwoord zou hebben met een gedicht in de volkstaal. Hij deed dat evenwel niet omdat hij zich niet wilde profileren in de periferie van het systeem of in een ander literair systeem door zo'n radicaal ander repertoire te huldigen.

Op die manier kunnen we dus in hun gelijkend repertoire een duidelijke band zien tussen beide gedichten, en bijgevolg tussen Barlaeus en Huygens. Want, het mag duidelijk zijn dat het literaire systeem als communicatief gegeven nooit los kan staan van het sociale systeem (beide zijn culturele co-systemen). Vanuit die optiek kan men zich dus ook beter voorstellen dat beide mannen ook na deze poëtische uitwisseling vrienden kunnen worden. Dat Barlaeus daarbij een voor Huygens betwistbaar punt maakt, namelijk poëzie in de volkstaal is niets waard, is geen enkel probleem. Opnieuw past dat in het Neolatinse repertoire, waar discussiëren *in utramque partem* in het bijzonder, en een zekere antagonistische toon in het algemeen, zeer vertrouwde elementen van literair handelen zijn. Op die manier kunnen Barlaeus en Huygens vorm makkelijk laten primeren over inhoud.

Dit geeft ons dus een antwoord op de vraag: hoe is het mogelijk dat Barlaeus en Huygens bevriend kunnen worden ondanks hun diametraal tegengestelde posities, namelijk door de herkenningfactor van het literaire repertoire. Maar we kunnen nog een stap verder gaan in de interpretatie en trachten hard te maken dat die vriendschap tussen beiden geen bijproduct was, maar dat Barlaeus wellicht bewust dit gedicht heeft geschreven om bij Huygens in een goed blaadje te komen. We brengen even in herinnering dat Barlaeus zijn gedicht niet naar Huygens zelf stuurde, maar aan Brosterhuizen en Vander Burgh richtte, die zich toen net als Barlaeus in Leiden bevonden, terwijl Huygens in Den Haag verbleef. Barlaeus zal echter wel geanticipeerd hebben dat Huygens het van zijn twee protegés te lezen zou krijgen, zoals dat toen gebruikelijk was, en dat hij op die manier met zijn gedicht ook Huygens zou bereiken. Die hypothese wordt ten eerste al bevestigd door het feit dat deze laatste in eigen naam antwoordt. Hij vermeldt het duo niet eens meer (behalve met *amicos* in de titel) en doet alsof Barlaeus zijn gebruik van de volkstaal had aangevallen. Dat Huygens Barlaeus' ware adressant was, wordt verder ook bevestigd in een brief tussen beide mannen, waarin Barlaeus expliciet zegt dat hij zijn gedicht schreef als 'investering' in een vriendschapsrelatie,⁴ en via het literaire repertoire kunnen we begrijpen hoe dat kan verlopen zelfs met een gedicht dat op het eerste zicht vijandig lijkt. Maar dat het nooit als vijandig is gepercipieerd, zien we al in de titel van Huygens' antwoord, waar Barlaeus' gedicht *elegantissimo* genoemd wordt. Zo'n paratekstueel element verraadt meteen Huygens' positieve houding. Verder noemt Huygens zijn gedicht ook '*sermo*' in de titel, in feite een genretechnische term die verwijst naar het literaire en satirische karakter van een stuk literatuur (zie Horatius' *Sermones*) en dus misschien een waarschuwing is dat de inhoud ervan niet al te letterlijk moest genomen worden. En ten slotte, is het grammaticaal mogelijk om in de titel *amicos* te interpreteren als [*suos*] *amicos* *avocaret* [sc. Barlaeus], wat meteen kan aangeven dat Barlaeus geen persoonlijke wrok koesterde, maar een literair spel speelt.

⁴ Worp (ed.), *Briefwisseling*, 180 (Barlaeus aan Huygens, 7 mei 1625).

Barlaeus en Huygens ontmoeten elkaar zo op de *common ground* van hetzelfde literaire repertoire en systeem, komen elkaars werk te appreciëren en worden vrienden. Bij uitbreiding zal die vriendschapsrelatie ook op Brosterhuizen en Vander Burgh van toepassing geweest zijn. Ook concluderen we dat Barlaeus wellicht bewust contact zocht met Huygens, en misschien zelfs juist omdat hij (ook) een volkstalige dichter was. Op die manier kunnen we in tegenstelling tot eerdere onderzoekers deze gedichten interpreteren als een collegiaal spel tussen twee grote spelers in het literaire systeem, eerder dan als een bevreedende ‘ruzie’ over de volkstaal.

4. Appendix: de Latijnse gedichten met Nederlandse samenvatting

1) Caspar Barlaeus, Pars II, *Elegiarum et Miscellaneorum Carminum* (= pp. 61-108), in Casparis Barlaei Antuerpiani *Poemata*. Editio IV. Altera plus parte auctior (Amstelodami: apud Ioannem Blaeu, 1645), pp. 69-72.⁵

Het gedicht van Barlaeus kunnen we ruwweg in vijf stukken opdelen. In het eerste deel (vv. 1-14) confronteert Barlaeus het duo met hun dichten in de volkstaal. Waarom in het Nederlands, vraagt hij, terwijl Venus duidelijk niet in het koude Nederland is geboren? Bij haar passen toch de Griekse en Latijnse taal? Die stelling onderbouwt Barlaeus vervolgens in een tweede deel (vv. 15-36) waarin hij een aantal grote dichtwerken de revue laat passeren, allemaal geschreven in een klassieke taal. Daarbij noemt hij eerst een aantal antieke verhalen, zoals dat van Hero en Alexander door Musaeus Grammaticus, dat van Aeneas door Vergilius, dat van Achilles door Homeros of dat van Medea door Euripides. Vervolgens komt hij bij de Neolatijnse poëzie, waarbij hij onder andere het werk van Marcantonio Flaminio vermeldt en hij er ook fijntjes op wijst dat zelfs Nederlands grootste dichters, Secundus, Lernutius en Heinsius, hun poëzie in het Latijn schreven en zodoende ‘privé’ hielden voor hun geliefde. Dat brengt Barlaeus bij een derde deel (vv. 37-54) waarin hij zich beklagt dat de poëzie door het gebruik van de volkstaal gemeengoed is geworden: toegankelijk voor het vulgus en zelfs voor vrouwen. Vrouwen plegen nu zelfs poëzie, zodat des dichters geheim en des mans eer worden bezoedeld. Wie op zoek is naar ware literaire faam, zo betoogt Barlaeus in een vierde deel (vv. 55-86), zoals Vander Burgh en Brosterhuizen, die moet het Latijn gebruiken. Om dat kracht bij te zetten, stelt hij de eer die grote Latijnse dichters als Catullus, Tibullus en Horatius te beurt valt, tegenover de donkere oorsprong van het Nederlands. Dus waarom niet in het Latijn dichten? Bovendien is er een historische band tussen onze streek en het Latijn, zo weet Barlaeus, en wat vandaag de facto gebeurt in de Nederlandse poëzie met haar mythologische en bucolische thematiek, is zelfs geïnspireerd op de Latijnse dichtkunst. ‘Verleer dus jullie vaderlandse zangen’, zo concludeert Barlaeus in deel vijf (vv. 87-92), schrijf in een taal die niet voor vrouwen is, schrijf in het Latijn.

⁵ Zie ook <http://www.let.leidenuniv.nl/Dutch/Latijn/Barlaeus01.html>.

Ad Iacobum vander Burch, et Ioannem Brosterhuysium, quos a Belgicae Poësius studiis ad Latinam & Graecam hortatur author.

Palladii Iuvenes, gratissima pectora Phoebo,
 Quos toties scripti junxit amoris amor:
 Par socium, sine felle probum, sine lite modestum,
 Et nunquam rupti biga sodaliti;
 Dicite, cur Batavis tantum placet esse Poëtis, 5
 Nec nisi Teutonicae plectra movere lyrae?
 Cur nimium tritas loquitur Venus aurea voces,
 Ludit & in nostris vester Apollo sonis?
 Credite, non nostro genita est Cytherea sub axe,
 Fervida nec gelido sidere nata Dea est. 10
 Orta alibi Venus est, multum cantata Pelasgis
 Vatribus, & Grajà nobilitata chely.
 Hanc cecinit Latiae celebris facundia linguae:
 Hoc etiam nobis gestiat ore loqui.
 Quis calidos olim Leandri dixit amores? 15
 Invida quis scripsit flumina? Grajus erat.
 Quis Venerem Anchisae, Aeneam quis miscet Elisae?
 Quis Paridis cecinit furta? Latinus erat.
 Quis canit iratum raptâ Briseïde Achillem?
 Quis canit Andromaches vota? Pelasgus erat. 20
 Quis tragico narrat crudelia fercla cothurno,
 Hippolytique docet fata? Latinus erat.
 Quis magicas doctis donavit versibus artes,
 Quas docuit Colchis femina? Graecus erat.
 Quae coeli thalamos, superaeque exordia gentis, 25
 Totque Deûm stirpes expedit, Ascra fuit.
 Palladium clarae despondet Musa Serenae,
 Attamen haec vatis Musa Latina fuit.
 Flaminius Strozzaeque suos cecinere furores,
 Sed fuit Ausoniis dicta puella modis. 30
 Battavico petulans cantata est Iulia vati,
 Et sua quae laudet colla Secundus habet.
 Lernutius blandos Hyados commendat ocellos,
 Nec tamen haec eadem carmina scivit Hyas.
 Heinsius argutae transcribit basia Rossae, 35
 Nec tamen haec eadem basia Rossa leget.
 Non decet indoctam vatum sapientia turbam,
 Et nimium vestro vulgus ab ore sapit.
 Cernitis, ut viles scandant Helicon puellae?
 Feminumque riget Castalis unda chorum? 40
 Anna facit versus, & quos facit Anna, probamus,
 Quodque viris proprium credimus, Anna facit.
 Vos decus Aonidum, Latiaeque arcana Camoenae

Panditis, & quicquid Roma vel Hellas habet.	
Gloria nulla viri est. feriunt quoque barbata matres,	45
Simplicibusque datur laurea virginibus.	
Mittat amans lepidae modulamina docta puellae,	
Reddet amatori nostra puella suo.	
Heu, scelus est omnes Charitum patuisse lepores,	
Tot sine dente sales, tot sine fraude jocos.	50
Est aliquid, solos quod vult scivisse Poëtas,	
Est aliquid, rarum quod cupit esse Venus.	
Nempe nurus Batavas facere hoc, non dicere, praestat,	
Quod vates praestat dicere, vel facere.	
Quod si digna novae captatis praemia famae,	55
Vestraque succrescens nomina poscit honos:	
Major ab Ausonio consurgit gloria cantu,	
Clarius Oenotrio nascitur orbe decus.	
Sic Verona suum jactat facunda Catullum,	
Non alia fari voce Tibullus amat.	60
Vivit, & aeterno Flaccus memorabitur aevo,	
Lydia Romano cui pede juncta fuit.	
Quid loquimur Belgae? peregrinae verba loquelaë.	
Edita Cattorum semine turba sumus.	
Nescio quae profugos sors has perduxit in oras,	65
Rhenus ubi aequoreis flumina junxit aquis.	
Quin potius placeat veterum vox sacra Quiritum,	
Dictaque, quae prisco perplacere Numae.	
Hic hinc Romulidae posuerunt castra potentes,	
Et toties Latio carmine miles ovans.	70
Victricesque aquilas, fidibusque aptata Latinis,	
Hoc nostro voluit signa sub axe legi.	
Quae canitis Batavi, Latiis sunt debita Musis;	
Quae canitis, Grajae sunt documenta scholae.	
Tithoni sociam rythmis includitis arctis,	75
Et fessos longo tramite Solis equos:	
Neptuni spatia, & vasti vada coerulea ponti,	
Undivagasque rates, Naiadumque domos:	
Ut sua jam sumat, jam ponat cornua Phoebe,	
Pictaque fecundas imbibat Iris aquas.	80
Nunc calamos inflat Corydon, nunc Phyllis amica est,	
Nunc teneras aliquis pascit amator oves.	
Nunc canitis Faunos, & agrestia numina, Panes,	
Semivirosque capros, semicaproque viros.	
Illa sed Andinam sapiunt commenta Poësin;	85
Omnia sunt Latii docta reperta soli.	
Quare agite, & patrios tandem dediscite cantus,	
Et numeris currat vestra Thalia meis.	
Scribite foemineis aliquid sublimius ausis;	

Pangite, quod virgo non queat ulla, melos. 90
 Agnoscat precium Romanae Belgica linguae,
 Quae Romae dominos est venerata suos.

2) Worp, *De gedichten van Constantijn Huygens*, II: 1623-1636 (Groningen: Wolters, 1893), pp. 121-123.⁶

In Huygens' gedicht zijn drie delen te onderscheiden waarvan het eerste (vv. 1-19a) begint met het sterk adversatieve *At*. De auteur zal het dus grondig oneens zijn met Barlaeus. In dat eerste deel geeft Huygens aan dat hij zich niet wil onderwerpen aan één taal, noch aan Rome, noch aan Griekenland. Rome's taal was overigens ook zelf ooit een volkstaal en het oude Hellas is niet meer. Heeft het dan zin om de Hollandse muzen een taal op te dringen die niemand begrijpt? Vergeet daarom het Latijn en het Grieks, zegt Huygens in het tweede deel van zijn gedicht (vv. 19b-43), wat mij betreft komt het Nederlands op de eerste plaats, op de tweede het Frans, op de derde het Engels, op de vierde het Italiaans, op de vijfde het Spaans en op de zesde het Duits, want ik gebruik al die talen in mijn dichtwerken. Om kort te gaan, een dichter is van alle markten thuis en een echte wereldburger. In een derde en laatste deel (vv. 44-60) geeft Huygens dan te kennen dat hij het Grieks en Latijn weliswaar niet minacht, en het Latijn ook zelf gebruikt, maar dat hij zich verzet tegen het idee dat het Latijn als enige zaligmakend zou zijn. Na een tijdje gaat dat het Bataafse oor vervelen en Huygens wil variatie. Bovendien wil hij als vrije Hollander overal gelezen worden.

Sermo ad D[ominum] Gasp[arum] Barlaeum, cum elegantissimo nuper carmine amicos a poësi Belgica ad Latinam et Graecam avocaret

At mihi non uni calamum submittere Romae,
 Quo Latio legar ore, libet: satis una superque
 Quod fuit, una fuit, satis una oppleta Triumphis,
 Non satiata, sui vidit nil Caesaris expers,
 Quando nec Urbs olim Orbe minor, nec Colle Quirini 5
 Amplior hic, Mundi una domus fuit, una Quiritum,
 Barbara quae linguae nesciret lingua Latinae
 Barbariem, et patriae auderet non barbara dici.
 At neque, si sacram contingat adire Corinthum,
 Pirene propiore fruar, fruiturus eâdem 10
 Perpetuâ, ut solo semper loquar ore rotundo;
 Graecia non Graeca est, evanuit Hellas et ingens
 Gloria Tantalidum, cineri surdisque ruinis
 Occinitur coeco sudatum Carmen Homero,
 Quo mihi quae fugiant Romam, quae nesciat Argos 15
 Putida verba situ, nulli vernacula, nulli
 Intellecta domi Batavis obtrudere Musis
 Prosit, et in Patriâ ne non peregriner inepte

⁶ Zie ook <http://www.let.leidenuniv.nl/Dutch/Huygens/HUYG25.html> (met *Roma* in v. 1)

Exilio mulctare Deas? Ignosce Dearum In Latio, Barlaee, decus, decus inter Achivos, Prima mei Belgis debetur portio, Celtis Altera, quae sequitur Britanno, quarta Latinis, Sed quales hodierna novae das Roma loquelaes, Quinta vel Hesperiiis (odium immanesque Tyrannos Hactenus ignoro, communes Lingua Camoenas Conciliet, satis est armari in proelia dextras) Sexta magis merito superest Germania Mater Fontibus intemerata tuis, agnoscimus olim Ambiguos ortus, patriae incunabula Linguae Deferimus tibi, tota tibi primordia nostri. Ergo ego nunc Batavas inter vernacula Musas Numina desideo; nunc Gallos opto rogoque Ferre soloecismum peregrini vatis olores, Et feror, et foveor; nunc in sua sacra Britannas Invoco, nec voto nimis infelice, puellas; Nunc Italâ tellure vagor, primoque Quirite Posthabito, quem tota novum parit altera Civem Alloquor ore suo; nunc in juga Pyrenaei Tollor, et hoc Musis etiam de culmine libo; Mox Rheno potiore labor, nec pascier uno Castaliae doceor, nec nasci fonte Poëtam. Omne solum vati patria est, ille incola Mundi, Ille domi in patriâ, ille foris, ille omnibus idem: Quo me nec veteres falso dubitâris Athenas Temnere; non sordent semper, non semper amantur; Nec Latium vilere magis, totumque Maronem, Quaeque fuit priscae Veneris facundia, felix Eloquium, nulli inferior, me iudice, sermo: Dum loquimur laudare puta, cum saepe locuti Sic fuimus laudasse puta: Sed et unica rerum Perpetuo facies, idem tenor, unica longum Pulsa repulsa fides, cui mellitissima, cui non Melle suo Batavae tandem gravis intonet auri? Me varias, Barlaee, vices, me sideris ortum, Aetheris ambages, Solis Lunaeque labores Inconstans ambire docet constantia; nullis Orbis includi, nulli jurare magistro, Undique πρωτεύειν, solari taedia motu, Res veteres miscere novis, quadrata rotundis, Digna, meo censu, res libertate Batavâ est. Hag[ae] 19°. April.	20 25 30 35 40 45 50 55 60
--	--